

## **Preocupări recente în domeniul dreptului internațional și relațiilor internaționale**

**Victor Duelescu**

Interesul crescănd manifestat de cercurile cele mai largi ale opiniei publice din țara noastră față de problemele dreptului internațional și relațiilor internaționale au stimulat, cum era și firesc, în special în ultimii ani, preoccupările pentru elaborarea unor lucrări monografice, în care să fie abordate și dezbatute, în lumina concepției partidului nostru, problemele fundamentale ale epocii contemporane.

După cum arată tovarășul Nicolae Ceaușescu în cuvântarea rostită la Consfătuirea de lucru cu activiștili și cadrele din domeniul educației politice, al propagandei și ideologiei „Nu trebuie să uităm niciodată momentul că epoca pe care o trăim este o epocă de mari transformări revoluționare atât pe plan național, cât și pe plan internațional, că în lume au loc profunde mutații ce necesită să fie lemeinice studiale în spiritul concepției revoluționare materialist-dialectice și istorice, pentru a putea fi numai înțelese, dar, pe această bază, să se elaboreze orientările, căile de activitate a partidului în toate domeniile, atât pe plan intern, cât și internațional”<sup>1</sup>.

Răspunzind unei asemenea vizuni despre sarcina cercetărilor în domeniul relațiilor internaționale, o serie de apariții editoriale recente – rod al unor investigații laborioase – și-au propus să ofere cadrelor didactice, cercetătorilor, activiștilor în domeniul științelor sociale, importante instrumente de propagandă științifică, ca și un sprinț solid în activitatea lor practică, în aceeași măsură, scrise într-o formă larg accesibilă, cu o bogată argumentare politică și științifică, ele se adreseză unui public larg interesat în problemele relațiilor internaționale, elevilor, studenților, tuturor celor ce doresc să-și imbogățească orizontul cunoștințelor în domeniul problemelor politiciei externe.

În rindul acestor apariții se cuvine a menționa în primul rînd lucrarea profesorului universitar dr. docent Titu Georgescu *Argumente ale istoriei pentru o nouă ordine internațională*<sup>2</sup>.

Împletind pasiunea istoricului cu erudiția omului de știință, autorul lucrării reușește să înfățeze cu talent și numeroase exemple semnificative, bine selectate dintr-o gamă foarte largă, o adeverată frescă a luptei popoarelor pentru emancipare și independență națională, în lupta împotriva politiciei imperialiste și a tendonțelor hegemonice ale marilor puteri, demonstrând, cu elocvență, că mesajul istoriei îl constituie tocmai abolirea vechilor practici și reașezarea, pe baze democratice, a relațiilor dintre țări în cadrul unei noi ordini economice și politice mondiale.

După cum arată prof. Titu Georgescu, „Noua ordine internațională, concepută astăzi, este expresia necesității și voinei marilor majorități a popoarelor, excludând predominarea marilor puteri, intemeindu-se pe largi principii de echitate și relații reciproc avantajoase... Ordinea internațională reclamată de istorie, de prezent și de viitor, nu înseamnă doar o mai bună organizare a relațiilor economice internaționale și lichidarea subdezvoltării, ci și o morală nouă privind aceste relații, concordantă cu etica umană superioară, eliberată de maladii cronicizate” (p. 329).

Deosebit de pregnant este scoasă în evidență permanența conceptelor de independență și suveranitate în filozofia politică a poporului român, cultivarea spiritului de neafirmare în conștiința poporului, corelația directă dintre aceste valori și politica României socialiste de astăzi. Un loc important este consacrat, în economia lucrării, concepției tovarășului Nicolae Ceaușescu privind noua ordine economică și politică mondială, inițiatiilor atât de numeroase ale țării noastre pe plan diplomatic, în sprijinul edificării unei lumi mai bune și mai drepte, creării condițiilor afirmării depline a ființei naționale a fiecărui popor.

Nu putem să nu reținem ideea autorului că „Argumentele României privind industrializarea, dezvoltarea economică suverană, precum și principiile promovate în relațiile internaționale

<sup>1</sup> „Scienteia” nr. 10 904 din 10 septembrie 1977.

<sup>2</sup> București, Edit. științifică și enciclopedică, 1977, 333 p.

economice, politice, cultural-științifice dău un alt conținut termenului de putere mare, mare nu prin dominația altor țări, nu prin numărul populației, întindere teritorială sau forță militară, ci prin ceea ce trebuie să însemne în contemporaneitatea noastră o națiune care contribuie activ, constructiv, permanent la dezvoltarea unor asemenea raporturi între țări în stare să asigure avințul general al tuturor popoarelor lumii" (p. 276).

Destinat în primul rînd studenților Facultății de Drept din București, dar și unor cercuri mai largi de cititori, interesați în studiul dreptului internațional, recentul curs universitar al Conf. dr. Gheorghe Moca *Dreptul internațional public* (vol. I)<sup>3</sup>, se inscrie ca o apariție științifică valoroasă și binevenită, însumind rezultatul unei investigații aprofundate în problemele de bază ale științei și practicii relațiilor dintre state.

După cum observă, în mod justificat, autorul, „Sistemul internațional, a cărui caracteristică o constituie astăzi existența statelor independente și raporturile lor pe multiple planuri, găsește în dreptul internațional un instrument juridic de reglementare și evoluție progresistă . . .”, de unde concluzia că „nu poate fi concepută pregătirea unui jurist, în orice domeniu ar lucra, a teoreticianului și practicianului în domeniul politicilor externe, al relațiilor internaționale în general, fără o aprofundată cunoaștere atât a conținutului și dinamicii raporturilor dintre state, cât și a implicațiilor lor majore în viața internă a statelor” (p. 3).

Trăind în primul volum al cursului său noțiunea și izvoarele dreptului internațional contemporan, raportul dintre acesta și dreptul intern, principiile sale fundamentale, statele ca subiecte ale dreptului internațional, autorul, specialist cunoscut în literatura juridică română, reușește să filtreze, printr-o concepție proprie, un vast material teoretic, reținând esențialul și înfățișând contribuții care împrimă un caracter de adâncă exigență științifică cursului său universitar.

Dorim să subliniem, de pildă, felul în care sunt examineate caracterul social al dreptului internațional contemporan, obiectul acestuia, cutuma internațională, funcțiile actuale ale dreptului internațional (drept al păcii, drept al securității internaționale, drept al cooperării internaționale, drept al dezvoltării), raportul dintre suveranitatea de stat și dreptul internațional, respectul principiilor fundamentale – bază a legalității internaționale și a.

Elemente interesante și inedite se regăsesc în definiția dată de autor dreptului internațional, ca fiind „totalitatea normelor juridice create de state pe baza acordului lor de voluntă, exprimat în forme specifice, pentru a reglementa raporturile dintre ele privind pacea, securitatea și cooperarea internațională, norme a căror aplicare este realizată prin respectarea de bunăvoie, iar în caz de nevoie, prin constringerea individuală sau colectivă a statelor” (p. 79–80). O asemenea definiție are meritul evident, în raport de definițiile mai vechi, de a sublinia posibilitatea traducerii în viață a normelor de drept internațional nu numai prin constringere – cum s-a preconizat mult timp –, dar și prin aplicarea lor conștientă de către state, într-un climat de respect și cooperare, specific noilor raporturi ce se vor stabili între toate țările lumii, în procesul democratizării relațiilor internaționale și edificării unei noi ordini economice și politice.

Elemente de serioasă analiză științifică înțilnirii și în definiția suveranității de stat, concepută de autor ca fiind „supremația puterii de stat și independența acesteia, a statului față de orice altă putere în cadrul frontierelor teritoriale, dreptul exclusiv și inalienabil al statului de a stabili și realiza de sine stătător politica sa internă și externă pe baza respectării drepturilor suverane ale altor state, a principiilor fundamentale și a normelor dreptului internațional acceptate prin acordul său liber de voluntă” (p. 127–128). Această definiție plasează în mod corect, în întregimea dimensiunilor sale, conceptul de suveranitate în contextul problemelor fundamentale ale epocii contemporane, învederind atât plenitudinea atributelor care îl caracterizează cât și corelația indispensabilă care trebuie să existe între exercițiul suveranității unui stat și respectul drepturilor fundamentale ale celorlalte națiuni, element ce se vădește tot mai mult o condiție esențială a conviețuirii popoarelor într-o lume a păcii și colaborării.

Unui aspect de maximă importanță îl poate da suveranitatea, de altfel, lucrarea *Suveranitatea permanentă asupra resurselor naturale*<sup>4</sup>, de dr. George Elian.

Folosind un vast material documentar, autorul acestei lucrări, pe care experiența sa calificată de lucrător în domeniul relațiilor internaționale l-a făcut să fie martorul momentelor profund novatoare ale afirmării tinerelor state independente pentru o viață de sine stătătoare și progres, reușește – imbinând cunoștințele practicianului și vizionea cercetătorului – să demonstreze ce înseamnă suveranitatea permanentă a statelor pentru tinerile națiuni în contextul frâmintărilor legate de „epuizarea” resurselor și preocupărilor pentru edificarea unor noi rînduieri internaționale. Este un fapt imbucurător că unele dintre tezele dezvoltate de autor au putut fi înfățișate sub forma unui curs predat studenților Academiei de Drept Internațional de la Haga.

<sup>3</sup> București, Universitatea din București, Facultatea de Drept, 1977, 287 p.

<sup>4</sup> București, Edit. politică, 1977, 184 p.

Dintre problemele substanțiale abordate în cadrul lucrării, care prezintă un interes neindiferent pentru toți cei care studiază problemele relațiilor internaționale amintim, numai cu titlu de exemplu: corelația suveranitate – resurse naturale și elementul cantitativ al resurselor, independența politică și economică, element esențial al suveranității asupra resurselor naționale, critica unor concepții și practici integraționiste care incalcă această cerință a epocii noastre, influența unor organizații interstatale în exercitarea suveranității asupra resurselor naționale, analiza dezbatelor și a documentelor adoptate de O.N.U. în această problemă, suveranitatea asupra resurselor naționale și dezvoltarea crescindă a schimburilor economice internaționale, marea confruntare de interes între statele în curs de dezvoltare și societățile multinaționale, contribuția României la afirmarea și recunoașterea deplină a suveranității permanente a statelor, ca o cerință a edificării unei noi ordini economice și politice mondiale.

Definitorii, pentru concepția autorului asupra subiectului tratat, ni se par unele concluzii inserate în încheierea lucrării: „Suveranitatea asupra resurselor naturale, respectarea reciprocă în relațiile dintre state a acestui principiu fundamental pentru existența statului însuși, nu poate constitui o predică pentru desfășurarea unor relații economice sănătoase între state, a comerțului internațional... În vremuri noi, în cadrul revoluției tehnico-științifice, în prezența unei lumi eliberate în cea mai mare parte de plaga colonialismului, sunt necesare așezări universale recunoscute și puse pretutindeni în practică și care să reflecte egalitatea statelor în relațiile lor economice și comerciale” (p. 179–180).

Remarcindu-se printr-o bogată problematică, legată nemijlocit de viață, de practica relațiilor internaționale, lucrarea dr. George Elian vine, după părerea noastră, să întregească în mod fericit literatura noastră de specialitate consacrată problemelor esențiale ale lumii contemporane.

Aspectelor consacrate laturii sancționatoare a dreptului internațional – mult timp contestată de sceptici și de toți cei care căută să reducă această disciplină la un corp de norme fără eficiență practică aplicativă – le este consacrată nouă și valoroasa lucrare a profesorului dr. docent Grigore Geamănu, membru al Academiei de Științe Sociale și Politice *Dreptul internațional penal și infracțiunile internaționale*<sup>5</sup>.

„Deși în ultimii ani asistăm la un proces vizibil de mai largă înțelegere a semnificației dreptului internațional, de invocare a lui tot mai frecventă ca temei al revendicărilor legitime ale popoarelor, în apărarea suveranității și ființei lor naționale – constată autorul – se mențin cazurile de incalcare flagrantă a drepturilor legitime ale popoarelor, presunile și ingerințele de tot felul, amestecul în treburile interne ale altor state... Este astfel explicabil de ce dreptul internațional penal, ca o componentă dintre cele mai importante ale dreptului internațional, este chemat să joace un rol tot mai însemnat, ca instrument al păcii și securității omenirii, prin prevenirea și reprimarea infracțiunilor internaționale” (p. 5–6).

Evocind încercările teoretice de a contura un sistem de norme sancționatoare, care să asigure protecția valorilor apărate de dreptul internațional public și diferențele instrumente juridice care prefigurează ideea unei codificări în această materie, autorul definește dreptul internațional penal ca fiind „ansamblul regulilor juridice (cutumiare sau convenționale) stabilită sau acceptate în relațiile dintre state, referitor la repreștenarea infracțiunilor comise prin violarea dreptului internațional public” (p. 25).

Sint amplu examineate prin prisma concepției proprii autorului, principiile și instituțiile de drept privind răspunderea penală în dreptul internațional contemporan, interzicerea folosirii forței în relațiile internaționale și implicațiile sale pe planul dreptului internațional penal, rezolvarea diferențelor internaționale, infracțiunile internaționale și mijloacele de apărare contra acestora, răspunderea penală în dreptul internațional, jurisdicția criminală internațională și.a.

Autorul – ale cărui preocupări în acest domeniu sunt binecunoscute – învederează contribuția doctrinei românești, a lui Vespasian V. Pella, la elaborarea unor concepții de bază ale științei dreptului internațional penal, pronunțându-se pentru continuarea, pe baze noi, a procesului de codificare, început cu ani în urmă de Organizația Națiunilor Unite. Reînține atenția concepția profesorului Grigore Geamănu care nu atribuie dreptului internațional penal numai un rol sancționar, dar și unul de prevenire a incalcărilor legalității internaționale. „Înarmată cu ideile păcii și democrației, opinia publică mondială, devenită azi o forță considerabilă, joacă... un rol important împotriva violenței și a fenomenelor nocive care amenință umanitatea. În această perspectivă, reactualizarea și dezvoltarea dreptului internațional penal reprezintă după părerea noastră, un factor de mare importanță în cadrul procesului de activare a opiniei publice mondiale” (p. 331).



<sup>5</sup> București, Edit. Academiei, 1977, 363 p.

Din sumara trecere în revistă a citorva dintre lucrările mai reprezentative publicate în ultimul timp, se desprinde interesul și utilitatea continuării aparițiilor editoriale în acest domeniu. Este de observat însă că, dacă în domeniul dreptului internațional am ajuns, de pe acum, la un număr de lucrări care marchează contribuții certe în anumite sectoare, în domeniul teoriei generale a relațiilor internaționale, se resimte puternic necesitatea elaborării unor lucrări de ansamblu, consacrate unei analize globale a fenomenelor relațiilor internaționale contemporane, în lumina concepției științifice despre lume a partidului și statului nostru. Se impun, de asemenea, tot mai mult, lucrări complexe de relații internaționale, care să abordeze într-o vizionă multidisciplinară, cu participarea politologilor, juriștilor, economiștilor, sociologilor, problemele atât de complexe ale lumii contemporane, ca și lucrări monografice consacrate evoluției economice și politice a unor anumite continente sau zone geografice.

O atenție mai mare ar trebui acordată, după părerea noastră, și instrumentelor de lucru, bibliografiilor, culegerilor de texte în domeniul dreptului internațional și relațiilor internaționale dat fiind faptul că unele dintre acestea, apărute, în anii trecuți, sunt epuizate iar practica vieții se imbogătește necontenit cu elemente noi — concretizate în documente cu caracter politic-juridic, tratate, rezoluții ale O.N.U. etc. — care trebuie avute permanent în vedere de toți care întreprind cercetări în domeniul relațiilor internaționale.